Poliisitarkastaja
Kimmo Ulkuniemi

13.05.2019 POL-2019-21861

Eduskunnan hallintovaliokunta

Poliisihallituksen asiantuntijalausunto: E 131/2018 vp Valtioneuvoston selvitys: OSA; Neuvottelumandaattiehdotukset Budapestin sopimuksen toista lisäpöytäkirjaa ja Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välistä rajat ylittävää pääsyä sähköiseen todistusaineistoon koskevaa sopimusta varten

1 Esityksen tausta

Oikeusministeriön 6.3.2019 laaditussa perusmuistiossa todetaan käsiteltävän asian taustasta:

> *Komissio on antanut suositukset (ehdotukset) neuvoston päätöksiksi luvan antamiseksi komissiolle tietoverkkorikollisuutta koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen (ns. Budapestin sopimus) toisesta lisäpöytäkirjasta käytäviin neuvotteluihin osallistumisesta ja luvan antamisesta komissiolle aloittaa neuvottelut sopimuksen tekemiseksi Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välillä oikeudelliseen yhteistyöhön rikosasioihin liittyvästä rajat ylittävästä pääsystä sähköiseen todistusaineistoon.*

2 Vaikutukset poliisitoimintaan ja yhteys komission ns. E-evidence asetus- ja direktiiviesityksiin

Sähköisen todistusaineiston sijainti ulkomailla hidastaa ja hankaloittaa poliisin suorittamaa rikostutkintaa ja rikosvastuun toteutumista. Euroopan unionin valmisteilla olevan sähköistä todistusaineistoa koskeva asetus sekä niin ikään valmisteilla olevan Budapestin sopimuksen toinen lisäpöytäkirja voivat tehostaa ja nopeuttaa lainvalvonta- ja oikeusviranomaisten prosesseja sähköisen todistusaineiston hankkimiseksi ja hyödyntämiseksi rikosprosessissa.

Tällä hetkellä pyynnöt sähköisen todistusaineiston saamiseksi ohjataan pääsääntöisesti oikeusapumenettelyä käyttäen sen maan viranomaiselle, jossa sijaitsee sähköistä todistusaineistoa hallussaan pitävä palveluntarjoaja. Kohdemaan viranomaiset välittävät tiedonsaantipyynnön edelleen palveluntarjoajalle. E-evidence ehdotuksessa lähtökohtana on se, että lukumääräisesti suurin osa ja yksityisyyttä vähiten loukkaava osa pyynnöistä

voitaisiin lähettää palveluntarjoajille suoraan ilman täytäntöönpanovaltion viranomaistoimintaa. Nykyinen oikeusapuun perustuva prosessi on vastaanottavasta maasta riippuen hidas, epävarma ja paljon viranomaisresursseja vaativa. Sähköisen todistusaineiston saannin prosessien uudistamiseen tähtäävät EU:n ns. E-evidence ehdotukset, Budapestin sopimuksen toinen lisäpöytäkirja ja EU:n ja Yhdysvaltojen välille solmittava sopimus voisivat onnistuessaan selkeyttää ja nopeuttaa prosesseja. Mikäli edellä mainitut ehdotukset tulevat hyväksytyksi ja oikein muotoilluiksi voivat uudet prosessit vähentää poliisin resurssitarvetta. Tässä vaiheessa on kuitenkin vaikeaa arvioida resurssivaikutuksia, koska muun muassa sähköisen todistusaineiston turvallisen välittämisen ratkaisuista ei ole käyty kattavaa keskustelua.

3 Budapestin sopimuksen toisen lisäpöytäkirjan sekä Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välistä rajat ylittävää pääsyä sähköiseen todistusaineistoon koskevan sopimuksen sisällöt

Valtioneuvoston kanta neuvottelumandaattiehdotukseen Budapestin sopimuksen toista lisäpöytäkirjaa ja Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välistä rajat ylittävää pääsyä sähköiseen todistusaineistoon koskien on kannatettava.

On tärkeää, että tulevissa mandaattineuvotteluissa otetaan riittävissä määrin huomioon Suomen aiemmin sähköisen todistusaineiston asetusneuvotteluissa esittämät kannat.

Budapestin sopimuksen toisen lisäpöytäkirjan sekä Euroopan Unionin ja Yhdysvaltojen kanssa käytävien neuvotteluiden osalta on tarpeen varmistaa, että neuvotteluissa ei päädytä sellaisiin ratkaisuihin, jotka loisivat tarpeen muuttaa kansallisia tai kansainvälisiä lakeja sekä sopimuksia siten, että poliisin toimivalta kaventuisi nykyisestä ja näin vaikeuttaisi entisestään rikostorjuntaa.

On tärkeää, että tulevissa mandaattineuvotteluissa otetaan riittävissä määrin huomioon Suomen aiemmin sähköisen todistusaineiston asetusneuvotteluissa esittämät kannat.

EU:n ja Yhdysvaltojen välisen sopimuksen kannalta on tärkeää varmistaa se, että Yhdysvalloissa sijaitseville sähköisten palveluiden tarjoajille osoitettavat tietopyynnöt eivät mahdollisten uusien menettelytapojen myötä vaikeudu ja hidastu. Etenkin henkeä ja terveyttä uhkaavissa tilanteissa poliisin tekemien tietopyyntöjen osalta on tärkeää saada tietopyynnön vastaus nopeasti. Nykyinen palveluntarjoajien vapaaehtoisuuteen perustuva tiedonluovutus ei kokonaisuudessaan ole toimivaksi koettu järjestelmä ja neuvotteluiden myötä tulee pyrkiä tietopyyntöjen ja -luovutusten osalta määrämuotoiseen prosessiin. Edellä lausutusta huolimatta palveluntarjoajien vapaaehtoisesta tiedonluovutuksesta ei tule luopua kokonaisuudessaan vaan säilyttää vapaaehtoinen tiedonluovutus määrämuotoisen prosessin lisänä.